

PODÉL VLTAVY NAHORU A DOLŮ

ODBORNÁ EXKURZE se zaměřením na vodohospodářské stavby

Cestovní zpráva

Odborná exkurze se uskutečnila ve dnech 7. 6. – 10. 6. 2018. Proběhla podle přiloženého programu s centrem ve městě Písku. Její účastníci se seznámili

a) se stavbami vodohospodářskými

Vltavská kaskáda je soustava vodních děl na řece Vltavě. Jde celkem o 9 přehrad, z nichž první byly budovány ve 30. letech 20. století. Do Vltavské kaskády patří přehrada zadržující největší objem vody z Českých nádrží – Orlík i přehrada s největší plochou hladiny – Lipno. Vodní elektrárny v přehradách kaskády produkují elektrický výkon až 750 MW.

Účastníci viděli přehradu Vrané nad Vltavou (vodní nádrž z let 1930-1936 jako první část Vltavské kaskády. Hráz dosahuje výšky 9,7 m, na pravém břehu je elektrárna s Kaplanovými turbinami, uvedena do provozu v r. 1936. Má 2 plavební komory, které umožňují velkým lodím překonat hráze vodní nádrže a prodlužují cestu až k vodní nádrži Štěchovice. Vzduť 12 km zasahuje i Sázavu) a Štěchovice (vybudována v letech 1938-1944, její vzduť zatopilo Svatojánské proudy, provedena pro účastníky praktická ukázka funkce zdymadla a prohlídka nadzemních i podzemních prostor).

Rosenaerův mlýn - technická památka – muzeum mlynářství a využití vodní energie. V 17. stol. objekt sloužil jako papírna, majitelé se střídali, r. 1807 se stal majitelem Josef Rosenaur, tvůrce důmyslných vodních děl a plavebních kanálů (např. Schwarzenberský kanál). Jeho potomci hospodařili na mlýně až do r. 1950 a naším průvodcem památkou byl jeden z nich (Josef Kotlaba). Dnes je zde původní expozice mlýna, života a zvyků mlynářů, ukázky mlýnských strojů a vývoj využití vody.

Tálínský rybník – trochu nostalgická krátká zastávka na břehu rybníka. První známka o rybníku je z roku 1515 a to ve smlouvě mezi Ondřejem Sedleckým z Tálína a poddanými ze vsi Žďár. Turisticky je navštěvován v létě kvůli koupání a na podzim kvůli výlovu. Známou píseň složili dva zamilovaní mládenci před 200 lety, když chodili za dcerou tálínského baštyře.

Úpravna vody Plav - největší jihočeská továrna na pitnou vodu. Provoz byl zahájen v roce 1982. Upravuje vodu z vodárenské nádrže Římov, která byla vybudována v letech 1971-1978 na řece Malši. Provoz nádrže je podřízen hlavnímu účelu tj. vodárenské využití. Hygienická ochrana nádrže je upravena do tří pásů. Toto vodárenské dílo nabývá při suchých letech zvlášť důležitého významu.

Expozice o vodě – Vodní dům - První část nazvaná Vodní mikrosvět – vodní organismy, které nejsou pozorovatelné pouhým okem. Umožní to modely, mikroskopy a makrofotografie. Druhá část nazvaná Pod vodní hladinou představí návštěvníkům vodní rostliny a zvířata. V akváriích jsou ryby, do sluchátek zurčí voda. Strop se stal hladinou vody s hrou světla a stínů. Mokřadní život nabízí scénérie na břehu Želivky včetně zvukové kulisy hlasu ptáků a žab. V části expozice Nekonečná cesta vody se přeneseme s přírodou do našeho světa. Součástí venkovní expozice je praktická ukázka síly vodního proudu.

Městská elektrárna v Písku - je nejstarší fungující hydroelektrárna v Čechách. Byla zřízena po úspěšné demonstraci osvětlení centra města Františkem Křížkem 23. června 1887. Písek byl prvním městem v Čechách s elektrickým osvětlením. Elektrárna byla uvedena do provozu 31.8.1888 v prostorách tehdejšího Podskalského mlýna. Je chráněna jako kulturní památka České republiky.

b) s mostními a inženýrskými stavbami

Davle - leží při soutoku Sázavy a Vltavy v Dobříšovské pahorkatině. Ocelový most je z roku 1905, v roce 1968 si zahrál v americkém filmu o konci 2. světové války Most u Remagenu.

Štěchovice - Most Edvarda Beneše zvaný také Štěchovický most spojuje Benešov se Štěchovicemi v místech, kde dříve býval přívoz. Most stavěný v letech 1937-1939 podle projektu Miloslava Klementa byl prvním mostní stavbou v Československu, která měla dva duté betonové oblouky v rozpětí 114 m, na nichž byla zavěšena mostovka. Zároveň se jednalo o první železobetonový most s rozpětím nad 100 m. V té době byl jako stavba významný i v Evropském měřítku. Od r. 1965 je most kulturní památkou.

Žďákovský most - stavba měla být zahájena spolu s Orlickou přehradou v roce 1958, ale už v roce 1949 se pracovalo na mostních podpěrách. Stavba byla definitivně dokončena v r. 1967. Po dostavění byl technickým divem světa. Ve své době byl považován za největší plnostěnný dvouloubový ocelový obloukový most na světě. V současné době je pravděpodobně na 26. místě. Hmotnost oblouku je 3.100 tun. Stal se jednou ze stavebních dominant celého středního Povltaví. Jeho délka je 540 m, hlavní oblouk má rozpětí 330 m a podpírá konstrukci ve výšce 50 m nad hladinou jezera. Roku 2001 v Brně na sympoziu Mosty byla mostu udělena cena "Most století" v kategoriích ocelových silničních mostů. Nese jméno jedné z osad, které byly přehradou zatopeny. V roce 1998 byla zjištěna trhлина v trámu mostovky, most byl uzavřen a po opravách 16. září 2016 znovu otevřen. Zajímavost – zkušenému oku kolegy mostaře neuniklo, že již některým vpustím chybí upevňovací šrouby.

Písek - kamenný most, neoficiálně také Jelení, přes Otavu z 2. poloviny 13. století je nejstarší dochovaný most v Čechách. Na mostě jsou umístěny repliky barokních soch a kříže. Jelení se jmenuje proto, že podle

pověsti ve středověku bylo rozhodnuto, že se bude jmenovat podle prvního, kdo po něm přejde. Stalo se, co nikdo nečekal, první přišel jelen. Většina lidí ho nazývá starý most. V roce 2007 bylo rozhodnuto, že se oficiálně bude jmenovat Kamenný most v Písku. V roce 1348 se o něm zmiňuje Karel IV., který výnosem nařídil, že pokuty vybírané městem musí být používány na jeho údržbu. Byl stavěn na suchu a teprve po dostavbě byla voda uměle převedena do koryta, které bylo vyhloubeno pod mostem. Most je dlouhý 109,75 m včetně zdí na levém předmostí, široký je 6,25 m a vozovka 4,5 m. Stojí na 6 pilířích a je tvořen 7 oblouky. Z roku 1768 pochází tzv. segmentový oblouk o rozpětí 13 m. Byl určen k proplouvání vorů. Na mostě jsou repliky soch. Z důvodu stárí mostu prošel generální rekonstrukcí v letech 1994-1996. Došlo k ukotvení základů do skály, což pravděpodobně zachránilo most při povodni 2002, kdy voda dosahovala 2 m nad vozovku a bylo možné vidět pouze část kříže a části soch. Při následné rekonstrukci byl most technologicky zabezpečen proti dalším povodním.

Podolsko - moderní most u Podolska postavený v letech 1938-1942 představuje vrchol našeho předválečného stavitelství. Pro svou vzornost a lehkost je někdy přezdívaný jako Brána do nebe. Svým 150 m dlouhým hlavním obloukem patřil ve své době k nejvyšším v Evropě. Vozovka vede po mostní konstrukci ve výšce 65 m nad údolím. V roce 1938 získal projekt na stavbu mostu Zlatou medaili v Paříži. Do doby jeho postavení zabezpečoval spojení obou břehů Vltavy řetězový most z první poloviny 19.stol.

Silniční most u Hořepníku, jeden z nejstarších železobetonových mostů v českých zemích, se zavěšenou mostovkou a táhlem. Byl vybudován v roce 1911 podle projektu Ing Stanislava Bechyně. Stavba je hodnotným dokladem mostního stavitelství počátku 20. století.

Most přes vodní nádrž Švihov - je silniční přemostění vodní nádrže a nemá stálé pojmenování. Jedná se o nejdelší most vybudovaný na vodní nádrži Švihov a jediný, který překonává vodní nádrž na šířku. Využívá přitom přírodního zúžení přehradní nádrže, která má v této lokalitě přibližně 250 m, celý most má délku 307 m. Další dva mosty přes vodní nádrž jsou mosty dálniční. Unikátní Vojslavický dvojmost sice překračuje přímo Želivku, ale v místě cca 17 km od přehradní nádrže. Vzdutí hladiny je poměrně malé a šířka hladiny 110 m, horní most z dvojitého mostu má potom délku 230 m. Most představuje významné dopravní spojení obcí na jihozápadním a severovýchodním břehu.

Z hlediska konstrukce se jedná o segmentový železobetonový most o 4 polích. Byl vybudován v letech 1966-1968. Stavba probíhala tak, že ze zárodků na středních pilířích byla letmou betonáží postavena všechna 4 pole, přičemž uprostřed středních polí jsou vytvořeny klouby. Rozpětí jednotlivých polí je 51, 102, 102 a 51 m, výška nosné konstrukce 2 m uprostřed středního pole a 6 m nad pilíři. Celková délka mostu je 307 m. Duté železobetonové pilíře jsou vetknuty do základových bloků z betonu.

c) s výrobním závodem

JAF HOLZ Vodňany- 70 let zkušeností udělalo z firmy jednoho z největších prodejců dřeva a dřevěných materiálů. Během 2 hodinové prohlídky se účastníci seznámili s výrobou dýh a jejich problémy, prohlédli si prodejní sortiment a nově postavené sklady firmy.

d) s ostatními stavbami

Milín – kamenný obelisk jako památník na poslední výstřel 2. Světové války

Prachatice - historické město se také nazývá brána do srdce Šumavy. Historické jádro města si uvnitř prstence dvojitých hradeb uchovalo dodnes svou renesanční podobu. V roce 1981 bylo vyhlášeno městskou památkovou rezervací a v roce 2002 získalo ocenění Historické město roku. Parkánová zeď je z 20. let 16.stol. a je o necelých 200 let mladší než hlavní hradební zeď. Dochovala se zdvojená Písecká brána (Dolní) z let 1493-1527 s cimbuřím a průčelní freskou rožmberského jezdce. Dolní brána je součástí středověkého opevnění města. Dominantou Velkého nám. je skvost české renesanční architektury Stará radnice. Hladkou plochu fasády zdobí nástěnné malby provedené metodou chiaroscuro – tmavá vrstva na světlém podkladu, zde odstíny hnědých okrů a běloby vytvářejí iluzi plasticity výjevů, které jsou jedinými v Prachaticích. Bosova nároží rámuje původní freskovou malířskou výzdobu průčelí, zčásti podle předlohy Holbeinových rytin. Ve slohu německé novorenesance byla v r.1903 postavena Nová radnice. Velký podélný obraz představuje dopravu soli po Zlaté stezce. Heydlův dům nárožní dům s gotickým jádrem, přestavěný po r.1540, patří historicky k nejhodnotnějším objektům městské památkové rezervace. Sgrafitová výzdoba fasády, která zahrnuje jak psaníčková, tak i figurální a ornamentální sgrafita. Původní cimbuří je zdobeno portréty různých osob. Pod atikou je pás sgrafitových figurálních kompozic s nahými postavami. Zbývající plochu tvoří psaníčkové sgrafito doplněné vedle okna u nároží obrazem muže a chlapce, pod nímž je nápis Heydl. Další Knížecí či Schwarzenberský dům – renesanční sgrafita 1570-1580. Biblické, bitevní, lovecké a mravoučné jsou opatřeny staroněmeckými nápisy. K nejhodnotnějším objektům patří Rumpálův dům, nejdříve patřil rodu Rumpálů, poté přešel do vlastnictví města, které zde zřídilo městský pivovar.

Boubínský prales - dříve nazývaný Boubův vrch nebo také Búbův vrch, německy Kuboberg. Prales o rozloze 666,41 ha byl vyhlášen národní přírodní rezervací v roce 1858 jako třetí nejstarší v Čechách. Světznámý prales leží na úpatí hory Boubín. Prales tvoří zejména buky, smrky a jedle. Je nejzachovalejším zbytkem původních rozsáhlých šumavských horských lesů. Nejstarší smrky a jedle dosahují stárí 300-400 let a vyčnívají vysoko z husté korunové klenby. Největší boubínský smrk Král smrků padl 4.12.1970, měl ve výšce 1,3 m od země obvod 508 cm, výšku 57 m. Prales je oplocen dřevěným plotem a několik informačními tabulemi. Jako ostatní okolní lesy trpí invazí kůrovce a častými větrnými smrštěmi.

České Budějovice - město na soutoku Vltavy a Malše. Městská památková rezervace. Jméno města se odvíjí od staré osady Budivojovice. Přídomek České se začal objevovat v průběhu husitských válek. Město nechal založit český král Přemysl Otakar II. v roce 1265. Nové královské město přineslo protiváhu Vítkovům, resp. Rožmberkům. Po mimořádném rozkvětu města, rozsáhlá těžba stříbra, vaření piva, obchod se solí, suknem a rybaření, za stavovského povstání stály na straně císaře. V červci následkem požáru shořely 2/3 města. Zažily okupaci kurfiřta Karla Albrechta během první slezské války, boje mezi Habsburky a francouzskou armádou. Během 2. slezské války u města válčily rakouská a pruská armáda. Památky - čtvercové nám. (133x 133 m) nám. Přemysla Otakara II. a barokní Samsonovou kašnou a radnicí, barokní katedrála sv. Mikuláše a Černá věž, Piaristické nám., dominikánský klášter s kostelem Obětování Panny Marie, Pozdně renesanční Solnice, Městské divadlo, Jihočeské muzeum, muzeum koněspřežky, Jihočeské motocyklové muzeum, Budvar a Muzeum energetiky, Masné krámy –vyhlášená restaurace, bývalý objekt k prodeji masa. Původní masné krámy byly postaveny ve 14.stol. na náměstí Přemysla Otakara II. Později byly přesunuty do Krajinské ulice a v r. 1554 byla pro ně postavena nárožní budova, bazilikální dispozice s renesančním západním průčelím s ústupkovým štítem, která se zachovala dodnes. Původnímu účelu sloužily do roku 1899. Po roce 1945 byla zvažována demolice, ve 20. století sloužily ke skladování a drobnému prodeji různého zboží. V roce 1953 byla otevřena stejnojmenná restaurace, která se stala jedním z novodobých symbolů města.

Svatá Hora u Příbrami - obdivované mariánské poutní místo, jedno z nejznámějších poutních míst v Evropě. Barokní architektonický skvost.

Želivský klášter - klášter s biblickým názvem Siloe, podle pramenů Siloe nedaleko hory Sion založil Soběslav I. na soutoku Želivky a Tmavy jako odnož benediktýnského kláštera na Sázavě. V roce 1149 byl z podnětu olomouckého biskupa nově osídlen premonstráty. Klášter vyhořel, pak byl 2x vypálen. Mezi radikálními husity vynikal i zdejší mnich zvaný Jan Želivský. Klášter obnovil až roce 1643 strahovský opat. V letech 1713-1720 byl přestavěn podle Santiniho. Následoval další požár roku 1907, poté byl znovu opraven. Roku 1950 byl klášter zrušen a v následujících čtyřech letech sloužil jako internační tábor pro politicky nepohodlné kněze a řeholníky. Byl mezi nimi např. kardinál František Tomášek a hradečákům známý arcibiskup Karel Otčenášek. Po roce 1954 zde byla pobočka psychiatrické léčebny Havlíčkův Brod. Roku 1990 byl klášter obnoven a 8. února 2010 byl zapsán do seznamu národních kulturních památek.

Účastníci exkurze byli s absolvovaným programem spokojeni a projevíli přání zúčastnit se podobné akce i do budoucna.

Zapsal: Ing. Havliša, pí. Gabrielová